

ਦੀਵਾਨੀ ਮਿਸਲੇਨਿਅਸ

ਐਸ.ਬੀ. ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਆਈ. ਡੀ. ਦੁਆ ਜੇ.ਜੇ. ਕੋਲ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1964 ਦਾ ਸਿਵਲ ਮੈਰਿਟ ਨੰਬਰ 2623

1965 ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 (1953 ਦਾ IV)-S. 13-0-

ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ- ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੋਟ ਦਾ ਗਲਤ ਸਵਾਗਤ ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ - ਭਾਵ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ- ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮ (1960) -ਨਿਯਮ 16 ਅਤੇ 34 (ਬੀ) - ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ -ਕੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ- ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮਾਰਕ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ) ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵੋਟਾਂ-ਕੀ ਗਲਤ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ-ਚੋਣ-ਪਟੀਸ਼ਨ- ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ-ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਰਤੱਵ (1950)-ਧਾਰਾ 226- ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ- ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ-ਕੀ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-0 ਤਹਿਤ ਨਾ ਤਾਂ ਵੋਟ ਦਾ ਅਣਉਚਿਤ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਵੋਟ ਦਾ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। - ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਇੱਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੌਲਿਕ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਚਾਹੇ ਨਤੀਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਬਿਨਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ) ਸਿਰਫ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 16 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਇਕੁਇਟੀ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉਨਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਲ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਦੀ

ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪੱਖ ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਿਆਂਇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਬਹੁਤ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਗਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ

ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ, ਮੇਨਡੇਮਸ (ਹੁਕਮ) ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੇ, ਮਿਤੀ 11 ਨਵੰਬਰ, 1963.

ਏ. ਐਸ. ਸਿਰਹਦੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ. ਢੀਂਗਰਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਡੀ. ਐਨ. ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਜੀ.ਆਰ. ਮਜੀਠੀਆ, ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਆਰਡਰ

ਦੁਆ ਜੇ.- ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਤਹਿਤ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਵਾਈ.ਪੀ.ਰਹੇਜਾ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਥਾਣਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 11 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਗ਼ਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁੱਲੋਵਾਲ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਚੋਣ 6 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੈਕਬ ਨਾਰੂ ਨੂੰ 14 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੈਕਬ ਨਾਰੂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ

ਲਗਭਗ 11 ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 10 ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"ਕੀ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 10 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ A.W-8 ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ Ex.P.W.-8/A ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਲਈ ਗ਼ਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ (1960) (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਨਿਯਮ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਨਿਯਮ 34 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਹਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਮਾਥ ਬਨਾਮ ਅਹਿਮਦ ਇਸ਼ਾਕ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਗਲਤ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ,

ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੇ. ਡੀ. ਕੇ. ਮਹਾਜਨ (2) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 5 ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇਸ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਜਨ ਜੇ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਵੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਿਰ

---

(1) 10 E.L.R. 216

(2) 1965 ਕਰੰਟ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 140 (ਪੰਜਾਬ)

ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਜਿਸ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ) ਤਹਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ), ਰੂਪ ਸਮੱਗਰੀ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁੰਤਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਨਿਯਮ 16 ਅਤੇ 34 (ਬੀ) ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

-

ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ।

16. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ

34. ਬੈਲਟ-ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ-

(ੳ) -----

(ਅ) ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 16 ਤਹਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਿਯਮ 16 ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ 34 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ 1962 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ II-A ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਤੋਂ 13-ਯੂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 101 ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 42 ਅਤੇ 43 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਿਣਾਮੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਿਰਭਰ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13-0 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਾਸੇ, ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 13-0 ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਤਾਂ ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੋਣਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

- (i) -----
- (ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੋਟ ਦੇ ਗਲਤ ਸਵਾਗਤ, ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੋਟ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਅਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ
- (iii) ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੋਟ ਦਾ ਅਣਉਚਿਤ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਾਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣੀਆਂ

ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ Ex.PW-8/A ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ Ex.PW-8/A ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨੇਤ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦਾਗਦਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਸਟਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, AW-6, ਜੋ ਕਿ ਮੁਤਲਕਾ ਚੋਣ

ਝੱਗੜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੀਲ ਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯਮ 16 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਜੋ ਕਿ ਹੈਂਡ ਕਲਰਕ, ਡੀ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਓ. ਹੈ, ਨੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰਿਹਰਸਲ ਸਮੇਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰੀ

ਦਿਨ, ਉਸਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (Ex.PW-8/A) ਦੇ ਪੱਤਰ ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। Ex.PW-8/A ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਲਿਖਤ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤੇ ਡੀ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਓ. ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਓ. ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਆਵੇ ਅਤੇ ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਝੂਠਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੈਂਡ ਕਲਰਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਡੀ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਓ. ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ

ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ Ex.PW-8/A ਤੇ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ ਜੋ ਰਿਹਰਸਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 10 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਮਾਸਟਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਮੈਂ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪੱਖ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹਮਰੁਤਬਾ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਿਆਂਇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਪਰ ਫਿਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਕਿ Ex.PW-8/A ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਰਿਹਰਸਲ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪੜਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨੂੰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾ ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਮੂਲ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ- ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 16 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇ

ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਇਕੁਇਟੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਕ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਨਿਯਮ 16 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਪੈਰਾ 4 (ੳ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ(vii), ਜੋ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

4 (ਈ) 6 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਉਸਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ

ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ - ਹੋਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਸੁਖਸੀਅਤਾਂ, ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(vii) ਨਿਯਮ 16 ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮਚ ਗਈ ਸੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਰਚੀ ਮਿਲੀਆਂ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮਚ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਰਚੀ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਕਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਰਚੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ 14 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ) ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਪਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਬੈਲਟ-ਪੇਪਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 16 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ, ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੀਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੋਟਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੋਟ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 34 (ਬੀ) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੈਨੂੰ ਧਾਰਾ 13-0 (1) (ਡੀ) (iii) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ

ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਲਝਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 13-0 (1) (ਡੀ) (iii) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਹਰੀ ਵਿਸ਼ੁਨੂੰ ਕਾਮਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੈਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ,

ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਪਦਾਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ (ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ) ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ- ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਚੋਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ, ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ

ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਹੋਣਗੇ।
 ਐਸ.ਬੀ. ਕਪੂਰ, J -ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।
 ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Onam
 (Translator)